

MUSONLAR GEMİ VE ALTIN

Paul LUNDE*

Çev. Abdullah Mesut AĞIR**

ÖZET

Ortaçağın global ekonomisini Hint Okyanusu ticaret hattı ile Akdeniz, Afrika ve Avrupa Hinterlandları arasındaki ticaret bağlantısı teşkil ediyordu. Avrupa ekonomisindeki gelişmelere paralel olarak Batı dünyasının gereksinim duyduğu ve Mısır ile Suriye'den tedarik edilen şeker, tekstil, seramik gibi ürünler Amalfi, Pisa, Ceneviz ve Venedik gibi İtalyan Cumhuriyetleri aracılığıyla Avrupa pazarlarına taşınmaktaydı. Özellikle Hint Okyanusu üzerindeki muson rüzgârlarının yönleriyle Venedik ticaret gemilerinin rotaları aynı doğrultuydu. Bu suretle Ağustos ayının sonuna doğru İtalya'dan ayrılan gemiler, Adriyatik, Ege ve Kıbrıs rotasından İskenderiye'ye ulaştığı esnada musonlarla karşılaşarak onun etkisinden faydalanır ve gereksinim duyulan mallar bu suretle Avrupa'ya taşınırdı. Kuzey Avrupa ekonomisi işte Hint Okyanusunda oluşan bu musonlara bağlıydı. Zenginliğin toprakla ölçüldüğü Feodal Avrupa dünyasının aksine kendisini ticarete adanmış olan Venedikliler, zenginliğin ve iktidarın kaynağının ticaretten ve altından geçtiğine inanmaktaydılar. Onların bu inancı Müslümanların Hint Okyanusu üzerindeki ticaret üstünlüğünü kırmak gibi bir rüyasını da kamçılamaktaydı.

Anahtar Kelimeler: Musonlar, Ducat, Mansa Musa, Hint Okyanusu.

* BSOAS'da (Bulletin of the School of Oriental and African Studies) Arabist, Oryantalist ve Araştırmacı Yazar.

** Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih/ortaçağ, Doktora Öğrencisi, mesutagir@hotmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

MONSOONS MUDE AND GOLD**ABSTRACT**

The “global economy” of the Middle Ages was created by linking the Indian Ocean trading networks with those of the Mediterranean Sea and its African and European hinterlands. These products, together with ceramics, textiles and sugar provided from Egypt and Syria, reached European markets almost exclusively through the Italian maritime republics of Amalfi, Pisa, Genoa and Venice. Especially the direction of the monsoon winds in the Indian Ocean and the course of the Venice trade ships were at the same direction. Thereby, Venice trade ships set out toward the end of August and made their way slowly through the Adriatic and the Aegean to Cyprus and Alexandria, timing their arrival there to coincide with the availability of monsoon-borne and by this way the products which are ned carried through Europe. It is important to emphasize this subject that North Europe economy depends on this Monsoons where they became at Indian Ocean. As a maritime republic dedicated itself to the international trade, Venice was an anomaly in a feudal Europe that measured wealth by land, not money. Therefor this idea were encouraging their believing about ending the monopoly of the Muslim trade at the Indian Ocean.

Key Words: Monsoons, Ducat, Mansa Musa, Indian Ocean.

Ortaçağın küresel ekonomisini, Hint Okyanusu ticaret hattı ile Akdeniz, Afrika ve Avrupa hinterlandları arasındaki ticaret bağlantısı teşkil ediyordu. VIII. yüzyıla kadar, İspanya'nın ve Afrika'nın Akdeniz'e olan kıyıları, Müslümanların “Dar-el İslam” olarak nitelendirdikleri İslam İmparatorluğunun genişleme sahaları olmasının yanında, burada deniz ve kara yolu ile gerçekleştirilen ve Mısır- Suriye ile olan ticari bağlantı noktalarını da oluşturmaktaydı. 800-1000 yılları arasında Akdeniz, Müslüman gemicilerin egemenliği altında idi.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Fatimî Devleti, X. yüzyılda şuan ki Tunus topraklarında kuruldu. Onların Mısır'a hâkim olmaları kendilerine Doğu Akdeniz'in birçok limanını kontrol altına almalarını sağladı. İskenderiye. Bu meşhur liman şehrinin Fatimîlerin merkezi olan Kahire'ye bağlantısı vardı. Mısır'ın Fatimîler tarafından ele geçirilmesi, ekonomik üstünlüğün ve iktisadi merkezin rakipleri olan Abbasilerin merkez şehri Bağdat'tan, Fatimîlerin merkezi Kahire'ye geçmesine zemin hazırladı. Fatimîler Kızıldeniz'i, Hint Okyanusu ile olan ticarete bir oluk gibi görüyorlardı. Bu amaçla da bu güzergâh üzerindeki ticari faaliyetleri canlandırmak ve hızlandırmak gayesiyle Roma İmparatorluğu zamanlarında olmuş olduğu gibi bu hattı restore etmeye başladılar.

Fatimî Halifeliği esnasında (909-1171), Roma İmparatorluğunun sonunu getiren Barbar İstilasından sonra Avrupa ekonomisinde iyileşmeler oldu. Avrupalılar, Hint Okyanusu ticaret hattının İskenderiye ve Konstantinapol'e sağladığı erzak ve eşyalara gereksinim duymaya ve bunları talep etmeye başladı. Mısır ve Suriye'den tedarik edilen seramik, tekstil ve şeker gibi ürünler; Amalfi, Cenova, Pisa ve Venedik gibi İtalyan Cumhuriyetleri aracılığıyla Avrupa pazarlarına girerken, bu ticari faaliyetlerde Venedik diğer rakiplerini geride bırakarak doğu ticaretinde tekel haline geldi. Cenova da Kuzey Afrika, İspanya ve Karadeniz üzerindeki ticaret hattında yoğunlaşmaya başladı.

Eş zamana ayarlanmış gibi, Hint Okyanusundaki muson rüzgârlarının yönleriyle Venedik ticaret konvoylarının rotaları aynı yöneydi. Ağustos'un sonuna doğru İtalya'dan ayrılan Venedik gemisi; Adriyatik, Ege ve Kıbrıs rotasından İskenderiye'ye ulaştığı esnada musonlarla karşılaşarak onun etkisinden faydalanır, taşınabilir mallar doğudan yüklenir ve 11 ay sonra gemi Venedik'e dönerdi. Kuzey Avrupa ekonomisi, bir trenin birbirine bağlı vagonları gibi Hint Okyanusunda oluşan musonlara bağlıydı. Bu ticaret gemisinin Venedik'e dönüşünden sonra, baharat ve tekstil ürünleri karayolu veya dâhili deniz yollarıyla kuzey Avrupa pazarlarına sunulurdu.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Musonlar Nasıl İşler

“Muson” kelimesi Arapça mevsim kelimesinden gelmektedir. Arapça’da mevsimden kasıt gemilerin güvenli bir şekilde seyahat edebilecekleri bir mevsimde limandan ayrılmalarına rast gelen periyottur. Mevsim ‘Adanî denilince Aden’in mevsiminin kastedilmesi gibi. Toplu olarak bu zamanlar **mevâsim el-esfâr** yani deniz seferleri, zaman olarak nitelendiriliyordu. Düzenli periyotlarla kuzeydoğu ve güneybatıdan esen bizim musonlar dediğimiz rüzgârlara Araplar **rih-el-ezyâb** ve **rih el-kaws** demekteydiler. Kuzey Amerika’nın bir bölümü ile Orta Amerika’yı etkisi altına alan muson sistemleri mevcutken bunların en büyüğü Hindistan ve Asya’nın doğusunda oluşur. Genellikle muson sistemlerini geniş kıtaya ait hava olaylarına bağlı olarak mevsimlik ısınma ve soğumalar meydana getirir ve bunlar, karalardaki sıcaklık değişimlerinin okyanuslara nazaran daha hızlı cereyan etmesinden kaynaklanır. Bahar ekinoksundan yazaya doğru, ısınan hava Asya’nın güneyinden doğar ve serin, nemli okyanus hava akımına doğru sürüklenir. Bu, ağır nemlerle karışık güneybatı rüzgârlarını oluşturur. Okyanustaki hava akımı ısınırken ve yükselirken nem yoğunlaşır ve bu sellere de sebebiyet veren muson yağmurlarını oluşturur. Sonbahar ekinoksundan kışa doğru sistem daha sıcak okyanus havalarının meydana gelmesiyle tersine döner ve bu sıcak hava karada bulunan daha soğuk ve kuru havaya doğru sürüklenir. Bu da soğuk ve kuru olan kuzeydoğu rüzgârlarını oluşturur. Mart’ın ortasından Eylül’ün ortasına kadar tüccarlar yaygın rüzgârların güneybatıdan doğduklarını bilirdi ve bu suretle son gemiler Hindistan’a gitmek için doğu yönüne doğru hareket ederek Yemen’den ayrılırlardı. Böylelikle kuzeydoğu musonları da başlamadan önce seyahatlerini tamamlamış olurlardı. Hindistan’ın bastısında ise ilk gemiler Yemen’e gitmek için Ekim’in 16’sında buradan ayrılırlar, eğer her şey yolunda giderse 18 gün sonra Yemen’e varırlardı. Eğer hareket ve varış zamanları dikkatli bir şekilde hesaplanırsa gemilerin dolaşım süreleri daha da kısalabilirdi. Bu gemi seyahatleri iki önemli periyoda bölünmüştü. Bunlardan ilki Arapların “**evvel el-zaman**” dedikleri mevsim başı, diğeri ise “**ahir el-zaman**” denilen mevsim sonuydu. Bu periyotlar tüccarlar için bir avantaj teşkil ediyordu. Öyle ki mevsim başında harekete geçen konvoylar en iyi pazarları buluyorlardı ve mevsim sonunda döndükleri zaman da daha kısa bir sürede geldikleri yere dönebiliyorlardı. Güneybatı musonu diğeriye nazaran daha tehlikeliydi. Haziran ve Temmuzda büyük dalgalar ve ağır yağışlar Batı Hindistan limanının kapanmasına sebebiyet veriyordu. Diğer

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

tarafından kuzeydoğu musonları da Ağustos ayında Hindistan'ın batısında başlayıp durmaksızın esen rüzgârlarla seyahate biraz daha olanak tanırırdı. Çünkü bu rüzgârlar anakarada doğar, bu yüzden de çok az yağmur getirir veya hiç getirmezdiler. Ve bu da doğal olarak seyahate olanak sağlardı

1204 yılında Venedik, Haçlıların Konstantinopol'ü ele geçirmelerine göz yumdu. Birkaç yıl sonra, XIV. yüzyılın ortalarına doğru, Mısır ve Suriye'nin hükümdarı olan Memlûk sultanının Venedik'e, İskenderiye, Halep ve Beyrut'ta ticaret yapabilmelerine ilişkin imtiyazlar vermesi, Venedik'in buralardaki ticari faaliyetlerini hızlandırırken, ticaret gemilerinin sayısı da ikiye katlanmış oldu.

IX. yüzyıla kadar Venedik, Bizans'ın bir parçası olup yarı-doğuya özgü (oryantal) kalitesini hiç kaybetmedi. Esrarengiz bir şekilde lagünün yüzeyinde yüzen bir şehir görünümünde, ne bir deniz ne de karayı andıran enteresan yapısıyla Venedik, bir Avrupa şehri gibi değildir. Bu şehir; fiziksel yapısı, para makineleri, bankaları, kredi ve teminat mektuplarıyla kendisini ticarete adanmıştı. Tuz, hububat ve kumaş gibi bazı ürünleri altına dönüştürmede Venedik'in kapasitesi, yabancıların simyasına bağlıydı.

Bu rüya şehirde Avrupa'nın en geniş cephaneliği bulunmaktaydı. Burada savaş gemileri inşa edilip, toplanma yerlerine yerleştirilirdi. Bu gemiler, Venedik'e gelen ziyaretçilerin dikkatlerini cezbederdi. 1438 yılında şehri ziyaret eden Kastilyalı asilzade Pero Tafur, denize inmeye hazır, mürettebatıyla tam donanımlı on savaş gemisini gördüğü zaman çok şaşırıldı. Aynı asilzade, bu şehirde İspanyol meyvelerinin çok taze ve bir o kadar da ucuz olmasından da etkilendi. Ayrıca pazarlarda, Suriye'den pek çok mal da bulunmaktaydı. O, bunun hakkında şöyle diyor: "Venedik gemileri dünyanın her yerindedir." Her nedense Venedikli tüccarlar Hindistan'a gitmezlerdi. Gereksinim duyulan baharat ve tekstil ürünleri İskenderiye'den tedarik edilirdi. İskenderiye'ye de bu mallar Hint diyarından gelirdi.

Venedikliler, Müslümanların Hint Okyanusundaki ticaret üstünlüğünü kırmak rüyası içindeydi. Pero Tafur'un ziyaretinden yüz yıl önce, bir Venedik seyyahı olan Marin Sanuto, Hint Okyanusu ticaretini ele geçirmek ve Müslümanların buradaki egemenliklerini kırmak amacıyla bir plan yapmıştı. Bu plana göre Venedik gemileri Kızıldeniz'e ve Arap Körfezine indirilecekti. Pratikte uygulanması zor görünse de, onun bu planı Venedik Cumhuriyeti'nin bu konudaki hassasiyeti, hırsı ve devletin kendisine olan bu güvenin dışı vurumu açısından önemlidir. Venedik, zenginlik ölçüsünün parayla değil

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

toprakla ölçüldüğü Feodal Avrupa dünyasında kendisini uluslar arası ticarete adanmış bir deniz cumhuriyeti. 1423 yılında ölen Doge Tommaso Mocenigo, vasiyetnamesinde şöyle diyor: “Eğer benim tavsiyeme dikkat ederseniz, kendinizi Hıristiyanların içinde altının efendisi olarak bulacaksınız; tüm dünya korku içinde kalacak ve size saygı duyacaktır.” Venedik, altın üzerine kurulmuş bir devlettir. Onların kargolarını getiren, ülkelerine hububatı tedarik eden, gemilerini inşa ettiren hep altındı. Yakın veya uzak bir zaman diliminde Kuzey Avrupa ve Afrika'nın altını mutlaka Venedik'e akacaktı.

Roma Altını, Pers Gümüşü

Milattan sonra 547 senesinde yazan Cosmas Indicopleustes (Hindistan Seyyahı Cosmos), Sri Lanka kralının mahkemesinde Persli bir elçiyle tanışan ve adı Sopatro olan Mısırdan bir Romalı tüccarın hikâyesinden bahseder. Kral, “Hanginizin imparatoru en zengin ve en kuvvetlidir?” şeklinde bir soru yöneltir. Pers elçisi “Bizim imparatorumuz en güçlü, en muhteşem ve en zengindir.” şeklinde cevap verir. Kral “Evet sen Romalı, buna ne diyeceksin?” diye sorduğunda ise Sopatro: “Eğer doğruyu istiyorsanız, her iki krala da burada sahipsiniz. Her birimize bakın ve kendiniz için kimin en muhteşem ve güçlü olduğuna karar verin” der. Kral “Ne demek istiyorsun: benden önce her iki imparatora da sahip miyim?” deyince Sopatra da “Her ikisinin de paraları elinizde, Roma imparatorunun parası ve diğerinin drahmisi. Her ikisine de bakın ve gerçeği anlayın.” şeklinde cevap verir. Bu hal üzerine Kral her iki parayı da getirtmiştir. Roma parası saf altından oluşu ve muhteşem görünüşü, Pers drahmisinin ise gümüşten olması ve bunun bir altın parçasıyla kıyaslanamayacak olması gerçeği ortaya koymuştur. Kral, her bir paranın iki tarafını da dikkatlice incelemesinden sonra Roma parasını överek “Romalılar, mükemmel, güçlü ve akıllıdır” şeklinde cevap vermiştir.

İlk kez 1282 yılında piyasa sürülen Venedik parası “ducat”, olağanüstü bir şekilde Avrupa'dan doğu'ya kadar kullanılmaya başlanarak yayıldı. Mocenigo'nun ölümünden 1 yıl önce, Arap tarihçi el-Fasî şöyle yazıyor: “Zamanımızda Venedik ducatu dünyanın pek çok şehrine yayılmaya başladı. Kahire, Suriye'nin tamamı, Hicaz ve Yemen. Öyle ki bu da bu paranın ne kadar revaçta olduğunu göstermektedir.” Ducat Portekizlilerden çok önce Hindistan'a kadar ulaşmıştı.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

“Altın eşittir korku artı saygı” özellikle Venedik çıkarımıdır. Feodal dünyada, korku ve saygı krallığa atfedilir. İdareci gücünü sahip olduğu topraktan, mülkten ve egemenliği altındaki insanlardan alır.

İslam dünyasında, 691 yılından bu yana altın ve gümüşten paralar revaçta olup piyasaya sürülürken, ilk dinar Dımaşk'ta basıldı. Hem bu para hem de “dinar” kelimesi Bizans “*denarion*” kelimesinden, Müslümanların kullandığı gümüş para olan dirhem ise, Bizanslıların “*Drahmi*” adıyla anılan para biriminden İslam literatürüne geçmiştir. Müslümanların parasal sistemini oluşturan altın dinar ve gümüş dirhemden İslam tarihçileri eserlerinde “el-nakdeyn” (iki para) şeklinde söz ederler.

İslam âleminde para altın bir alet, bir eşya gibiydi. Temelini, altın için korku ve saygının şekillendirdiği Mocenigo'nun çıkarımı, korku ve saygının yalnızca Allah'ın buyruklarında olduğuna inanan Müslümanlar için kutsal değerlere küfür gibi gelmekteydi. Müslümanlara göre altın ve gümüş sürekli olarak bir dolaşım içinde olmalıydı ki, bu hem dini hem de sosyal bir vazifeydi. Altın ve gümüşün biriktirilmesi ve istif edilmesi Kuran tarafından yasaklanmıştı: “Kim altını ve gümüşü biriktirir ve bunu Allah yolunda harcamazsa, onlara elem verici bir azaptan haber ver!”¹ şeklindeki ayet de bunu destekler niteliktedir. Bir gökbilimci olan el-Kazvini 10 yıl kadar sonra veya florinin basılmasından sonra şöyle söylemektedir:

“Altın her şeye kadir olan Allah'ın kullarına bahşettiği hayırların en güzelidir. Çünkü bu, dünya meselelerinin çözümünde bir tesistir ve insanoğlunun sorunlarına bir düzen ve intizam getirir. Gümüş ve altın ile birlikte her şey alınabilir yahut satılabilir. Zenginliğin diğer biçimlerinden farklı olarak bu, sürekli bir dolaşım içinde olmalıdır. Çünkü altın ve gümüşün bir kenara yığılması ve biriktirilmesi kimsenin arzu ettiği bir durum değildir. Bunları biriktiren bir kişi, Allah'ın kendisine bahşettiği aklını mahvetmiş olur, böylelikle o kimse topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getiremez.”

VII. yüzyıllardaki İslam fetihlerinin öncesinde, içlerinde altının bulunduğu geniş ve güçlü bölgeler olmasına rağmen, insanların iş ve sorunların düzenlenmesindeki girişimleri engellenmişti. Buna sebep Sasanilerdi. Hindistan'ın, Güneydoğu Asya'nın ve Çin'in lüks eşyaları Sasanilerin elinden Bizans'a geçirdi, fakat bu eşyalar için Bizanslıların onlara ödediği altın geri dönmez, Sasaniler para dolaşımını gümüş ödeyerek sürdürürlerdi. Arapların İran'ı fethetmesi ile birlikte önce elde edilen ganimetle, sonrada toplanan vergilerle bol

¹ Ç.N.: Tevbe Suresi 34. ayeti kerime.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

miktarda altının dünya ekonomisine girmesini sağladı. O dönemde en çok altın, fethedilen Bizans topraklarındaki kilise hazinelerinden ve gayri Müslimlerden alınan vergilerden sağlanmaktaydı. Bunların yanı sıra dikkate değer miktarlardaki altınlarda Mısır'daki mezarların kazılmasından elde edildi.

Bu altın stoklarının Arap fetihlerinden sonra bir sel gibi dünya ekonomisine katılmasıyla İspanyol kâşiflerin bundan sekiz yüz yıl sonra İnkâ ve Aztek medeniyetlerinin altınlarını ele geçirmesi ve bunların Avrupa'ya olan nakilleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu dönemde Meksika ve Peru'nun zenginliği hızla yok olurken bu hal İspanyolları kıymetli madenler bulmak için farklı kaynakları aramaya zorladı.

Bu dönemde pek çok sayıda kaynak vardı: Rusya, Orta Asya ve ötesindeki Oxus nehri, Afganistan, Arabistan'ın batısı (Hicaz) ve Asvan'ın güneyindeki Allagi Vadisi adıyla anılan ünlü Mısır madenleri gibi. Biraz daha ötelere gidildiğinde Afrika'da Sahra'nın kuzeyi ve Arapların Bilad el-Sudan olarak nitelendirdikleri siyahların ülkesi altın yönünden pek zengindi. Bilhassa alüvyonlu altın, Senegal ve Nijer nehirlerinde bolca bulunmaktaydı. İşte bu alanlarıyla Afrika, XIV. yüzyıla kadar dünya altınının üçte ikisini karşılamaktaydı.

Kuzey Afrika sahillerinin ve Afrika sahralarının birbirleriyle olan ilişkileri çok eski zamanlara tarihlenmektedir. Roma zamanında Kuzey Afrika'nın deve ile tanışması burasının Sahra ile olan ekonomik ilişkilerini düzenledi ve canlı kıldı. Fakat buradaki ticaret ancak Tunus'un güneyindeki Sicilmasa şehrinin 747 senesinde kurulmasıyla istikrarlı bir temele oturtulabildi.

Bu, ucuz bir altındı. Sahra'nın güney topraklarında tuz yoktu. Burada tuzdan mahrum olan halk eşit ağırlıkta tuz ve altın değişimine razıydılar. Sahra ile olan bu cazip ticaret, güneyde pek çok Afrika Krallığının ortaya çıkmasına sebebiyet verdi.

Bu krallıklardan en büyüğü, XII. yüzyılın ilk çeyreğinde, yöneticileri Müslüman olan Mali'deki Mandingo Krallığıydı. Bu krallık Atlantik'ten Nijer'in üst kısımlarına kadar uzanmaktaydı. Mandingo Kralı Mansa Musa'nın 1324 yılında hac için Mekke'ye doğru olan yolculuğunda Kahire'ye gelmesi o dönemde büyük bir heyecan oluşturmuştu. Bu kral Sahra'yı, yandaşları ve beş yüz kölenin koruduğu 100 deve yükü altınla beraber geçti. Mansa Musa, Kahire'ye geldiğinde altınları savurgan bir şekilde harcadı, bu da tabi olarak altının değer kaybetmesine sebebiyet verdi ve bu durumun düzelmesi de yıllar aldı. Bu kralın masalsi zenginliği Avrupa'ya kadar ulaştı.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Afrika altınları X. yüzyıldan bu yana Kuzey Afrika limanlarıyla ticaret yapan Portekiz, İspanya, Mayorka, Fransa ve İtalya gibi ülkeleri cezp etmekteydi. XII. yüzyılda Cenevizliler Gibraltar'a doğru gemiyle giderek Tunus'un Atlantik'e kıyısı olan şehirleriyle ticarete başladılar. Cenova'da ve Floransa'da ilk altın parasının basıldığı 1253 yılında, Cenevizliler altın üretiminin yoğunlaştığı Sahra'da bu faaliyetleri öğrenebilme umuduyla Safi şehrinin güneyinde bir ticaret kolonisi kurdular.

Bu Avrupalı tüccarlar sayesinde Afrika altını hızlı bir şekilde Avrupa ekonomisine girdi. Roma zamanında, hem altın hem de gümüş, doğudaki lüks tüketim mallarını ithal etmek için kullanılmasıyla birlikte de Hindistan ve Çin'e ulaştı. Hindistan'a akan altın hiçbir zaman geri dönmedi. Buranın yerlileri ticari dolaşım yerine altınları ya tapınakların hazinesine koydular ya da mücevherat için kullandılar. Sasaniler ve Persler'de de aynen olduğu gibi, altın Hindistan'ın mezarlığı oldu. Fakat durum Çin'de bunun tam tersiydi. Çin, gümüş karşılığında altını iyi oranlarda değişiyordu ve böylece ekonomi gümüşle de canlanıyordu. Revaçta olmamasına rağmen Çin'de standart olan bakır paraları. Çin, dev miktardaki gümüşleri saklar, yüklü meblağlar karşısında da ödemeyi külçe olarak yapardı. Çin, ithal ettiği malları genelde ipek ve seramik karşılığında satın alırdı, ithal malları için gümüş nadir olarak Çin'den çıkardı. Fakat XVIII. yüzyılda Britanya Devletinin ısrarları neticesinde Çin afyon için gümüş ödedi. Yani o dönemde Hindistan nasıl altının mezarlığı ise Çin'de gümüşün mezarlığı durumundaydı.

Gerçekte bu dönemde Meksika ve Peru'da üretilen altının yarısı Çin'e gitmekteydi. 1531 ve 1660 yılları arasında inanılmaz madenlere sahip Zacatecas ve Potosi'den İspanya'ya resmi olarak 16,887 ton gümüş yollandı. Gayri resmi olarak ise de bu rakamın içinde kaçak ya da özel ithal malları bulunması kuvvetli muhtemeldir. 2004 yılında modern standartlara rağmen küçük bir meblağ olmasına karşın dünya gümüş üretiminin 16,117 ton olduğu düşünülürse, modern zamanların çok öncesinde ortaya çıkan bu dev miktar çok şaşırtıcıdır. Yukarıda bahsi geçen gümüş üretiminin olduğu bölgelerden büyük bir miktar aynı zamanda Hindistan'a da gönderilmekteydi. Babür'ün hükümdarları paralarını bu yeni dünyanın gümüşlerinden kesmekteydiler. XVI. yüzyılın sonlarına doğru ve XVII. yüzyılda doların prototipi olan İspanyol gümüşü, Asya'ya kadar yayılmış ve son olarak yolculuğunu kutsal krallıkta tamamlamıştı. 25.5 gram (3/4 ons) saf gümüş içeren bu para ilk küresel para olmuş ve tüm yeni dünyada, Avrupa'da ve Asya'da kullanılmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Kıymetli madenlerin doğudan batıya doğru akması modern dünya öncesi tarihte gerçekleşen devamlı bir olaydı. Klasik zamanlardan XVIII. yüzyıla kadar, batının doğuyla bir ticaret açığı bulunmaktaydı. Bu dengesizliğe sebebiyet veren Avrupa'nın üretim mallarının ve mamullerinin doğuya pazarlanmasındaki başarısızlıktı. XVII. yüzyılda içlerinde bazı boya maddeleri ve diğer malları imparatorluğa getirmek için Babür İmparatorluğuna elçi olarak gönderilen Sör Thomas Roe², Hint zanaatkârlarının bu malları bir günden daha kısa bir zamanda imal ettiklerini öğrendiğinde çok üzülmişti. Tekstil, seramik, demir mamulleri, boya malzemeleri ve baharatı ithal etmek isteyen Avrupalı tüccarlar ödemeyi genellikle nakit yaparlardı.

İtalyan Cumhuriyetlerinin başını çektiği Akdeniz ticaret yolu, dönemin devletlerini, altının ve gümüşün bulunduğu yeni kaynakları sürekli bir şekilde araştırmaya sevk ettiriyordu. İşte Portekiz'in XV. yüzyılda Afrika'nın batı sahillerine doğru hızla keşif hareketlerine girişmesi ve bu kaynakların araştırılması buna misaldir. 1498 yılı, altın bulmak umuduyla çıkılan seferlerin zirveye ulaştığı bir dönem olup Vasga da Gama'da bu senede Hindistan'a doğru keşif hareketlerine girişti. Christopher Kolomb'un liderliğinde Atlantik rotasının araştırılarak Japonya ve Çin üzerine sefere girişilmesi de şüphesiz altın içindi, fakat onun ayak bastığı yerlerin yeni bir dünya olması ve bu yerlerin eskiye nazaran daha zengin altın madenlerine sahip olması hiç şüphe yok ki tarihin bir ironisidir.

Altın, temizlik ve sonsuz hayat için bir eğretilenmeydi. Bu dünyanın en temiz maddesinin güneşin doğduğu yer olan doğuda bulunduğu kutsal kitabın da işaret etmesi, altının bulunması için girişilen seferlerde, Ortaçağ insanının zihninde durumu mantıklı bir zemine oturtmaktaydı. Dünya cennetinde dört nehir akmakta olup bunlardan birisi de Nil'di. Öyleyse, dünya cennetine ulaşmak için Nil'in kaynağını takip etmekten daha kolay ne olabilirdi? Antik zamanlardan beri Afrika Sahrasında akmaya devam eden büyük bir nehrin varlığı söylentileri dolaşmaktaydı. İşte bu nehrin Nil olması mantıklıydı. Portekizli kâşifler Afrika'nın batı sahillerinden aşağılara doğru olan deniz seferleri esnasında bahsi geçen bu büyük nehirlerle karşılaştılar. Senegal, Nijer, Kongo ve Nil. Bu nehirlerin bulunduğu yerlerin yerel halkı birbirlerine her zaman şu soruyu sormaktaydı? Bu nehirlerden her birinin kaynağı neresiydi?

² Yakobenler zamanında İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in diplomatı.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Coğrafi yanılgılar o dönem itibariyle sıra dışı bir çoğunlukta idi. Bunlar olmaksızın, Portekizlilerin Afrika kıyılarından başlayıp Hindistan kıyılarına kadar olan seferleri hep şüphe içindeydi. Yani bu devlet neye dayanıp da bunca masraflara ve zahmetlere katlanarak bu seferleri tertip ediyordu? Dünya Cenneti mitolojisinin aynı zamanda politik bir yönü de bulunmaktaydı. Avrupa'da geniş bir kitle, Dünya Cenneti'nin yakınlarında bir yerde Prester John adında Hıristiyan bir kralın varlığına inanmaktaydı. Bu efsane XII. yüzyılda Avrupa'da doğduğu zaman onun krallığı Asya'da olarak gösterilmiş ve bazı haritalarda yeri belirlenmişti.

Marco Polo ve William Rubruck gibi Avrupalı seyyahlar, seyahatlerinden sonra bile bu kralın efsanesini bitirmemişlerdir. Bunun yerine, bu Hıristiyan kralın yeri Avrupalılarca daha az bilinen yerlerde gösterilmiştir. İlk önce Hindistan sonra da Afrika da. Bir müddet sonra hacılar Kudüs'teki Etiyopyalı papazlardan, Etiyopya Hıristiyan Krallığının varlığını öğrendiler. 1481 yılında da Etiyopya'dan her nasılsa bir misyonerler heyeti Lizbon'a gitti. Bundan kısa bir müddet sonra da Portekiz Kralı II. João bir keşif gurubunu, Nil ile bağlantısı olduğuna inandığı Senegal Nehri civarına, Prester John adlı Hıristiyan kralı araştırmak amacıyla yolladı. Bu aslında bu amaca yönelik olan ilk keşif seferi değildi. 1456 yılında Venedikli Kâşif Ca'da Mosto Cape Verde, Portekiz Krallığının desteğiyle giriştiği seferde adalarına ulaştığı zaman Afrika'nın içlerine doğru irili ufaklı 300 parça halinde Prester John adlı Hıristiyan kralın hükümranlığından bahsetmişti. Bu haber Lizbon'da duyulunca kalpler kim bilir nasıl da atmış olmalıdır. Bu kralla ve onun ordusu ile olan birleşmede İslam dünyasının gücü kırılacak ve Müslümanların doğu ticaretindeki üstünlüğü son bulacaktı.

Bartolomeu Dias'ın Kuzey Afrika civarına olan seyahatiyle aynı zamana rast gelen 1487 senesinde Kral Joã, Arapça'yı iyi bir şekilde konuşan Pero de Covilhã'yı, Prester John adlı kralı araştırmak üzere görevlendirdi. Bu seyahati esnasında o, Mekke'ye giderek Hint Okyanusu ticareti hakkında bilgiler topladı, sonrada Doğu Afrika kıyılarına doğru deniz yoluyla seyahatine devam ederek Sofala'ya kadar ilerledi. En son olarak da Etiyopya'ya vardı. Burada Prester John'un topraklarını bulmuştu. Fakat acıdır ki burası bahsi geçen Dünya Cenneti değildi. Fakat bu hayal kırıklığı, onun Etiyopya'daki 30 yıllık esareti esnasında Portekiz'e bir haberciyle gönderdiği bilgi üzerine bir nebze de olsa yerini umuda bıraktı. Bu haber: Afrika çevresini gemiyle dolaşmak suretiyle Hindistan'a ulaşmanın mümkün olmasıydı. Bu haber Portekiz mahkemesine ulaştı ve Dias'ın keşfini doğruladı. Ve bu durum, Vasga dö Gama'nın seyahatinden önce

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Afrika'nın gerçek şeklinin Araplar tarafından bilindiği gerçeğini ortaya koydu.

İnsanoğlu aslında, M.Ö. V. yüzyıl olan Heredot'un zamanından bu yana Afrika'nın sınırları ve doğru şekli üzerine akıl yürütmüştü. Heredot Afrika'nın tüm kıyılarını boydan boya dolaşmaya yönelik iki rapor hazırlamışsa da sonraları Yunan yazarlar bu iki fikri de yok ettiler. Bunlar aksine, Afrika'nın Asya ve bir yerde Hindistan ile birleştiğine inanan ve Aristotle ve Ptolemy'nin fikirleri doğrultusunda Hint Okyanusunu, Akdeniz gibi kara ile çevrilmiş bir iç deniz olduğunu zanneden kitleyi teşkil etmekteydiler. Bu görüş, bazı değişmelerle birlikte hem Avrupa hem de İslam dünyasında Ortaçağ âlimlerinin coğrafi inançlarını da şekillendirmekteydi.

XIII. yüzyılın sonlarına doğru, gemi inşası ve denizcilikteki ilerlemeler, Avrupalıların Herkül Sütunları boyunca daha nelerin uzandığı ve nelerin var olduğu hususlarındaki meraklarını besledi. Atlantik gemi inşa ustalarından esinlenerek yapılan yuvarlak ve atik gemiler ile Çin'den, Arapların vasıtasıyla Avrupa'nın tanıdığı pusula büyük deniz seferlerine olanak sağladı. 1291 senesinde, Cenova'dan iki kardeş, Ugolino ve Vadino Vivaldi, Herkül Sütunlarının arasından geçerek güneyden aşağılara, Batı Afrika kıyılarına doğru ilerlediler (Doğu'ya Hindistan'ın bölgelerine gitmeyi arzuluyorlardı.). Antik devirlerden beri bu, Afrika kıyılarını dolaşmaya yönelik yazılı olan ilk girişimdir. Kroniklerde onların bu seyahatinin geçmesi Avrupa denizciliğinin gelişmesinin ve ilerlemesinin tarihine bir parola gibi hizmet etmiştir. Vivaldi kardeşler denizde gözden kayboldular. Onların Afrika etrafında dolaşarak Hindistan'a ulaşabilecekleri düşüncesine ulaştıran dikkate değer nokta neydi? Onlar niçin bunun mümkün olduğuna inandılar?

X. yüzyıldan sonra eserlerini yazmaya başlayan el-Biruni, bu coğrafi meselelerde halkın genel inancına karşı çıkan Müslüman bilim adamlarından birisidir. Bu büyük âlim, bir çalışmasında kesin bir ifadeyle hiçbir kimsenin Doğu Afrika sahilleri üzerindeki Sofala'nın güneyinden deniz yoluyla ilerleyemediğini ve buralara gitse bile hiçbir kimsenin geri dönme çabası içinde olacak kadar akılsız olmadığını belirtmiştir. Mesudî'nin eserinde geçen Hint Okyanusu kanalıyla Akdeniz'e gelen oyma bir kalasın keşfine dair bir hikâyede yoğunlaşan ayrı bir eserinde el-Biruni, bunun ancak Afrika kıyılarından sürüklenerek gelebileceğini savunmuştur ve gerçekten de bir çalışmasında yer alan harita da Afrika'yı açık bir şekilde bir yarımada gibi göstermektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Takas ve Parasal Sınır

Afrika'nın batı kıyılarında Portekizlerin kıyı yerleşmeleri, 1455 yılında São Jorge da Mina ile uzak iç kısımlarda bulunan ve altın madenlerini çıkartarak bunları tuz, elbise ve değersiz süs eşyalarıyla takas eden kabilelerle olan altın ticareti için başladı. Afrika'nın doğu kıyılarında altın, aracılar vasıtasıyla olduğu gibi takas yoluyla da satın alınıyordu ve Sofala limanından Arap tüccarlara getiriliyordu. Her iki yerde de altın madenini kazan bu kabileye mensup insanların yamyam olduklarına dair söylentiler mevcuttu. Aynı hikâye tüm Endonezya takımadaaları boyunca da söylenmekteydi. Takas ve yamyamcılığın ünü açık bir şekilde Akdeniz-Hint Okyanusu arasındaki parasal ekonominin sınırlarını belirlemişti. Genişleyen dünya ekonomisinin hem para hem de dile ait özellikleri dâhilinde kalsalar bile buradaki insanlar olup bitenlerin sessiz birer ortaklarıydı. Parasal ve parasal olmayan ekonomiler arasındaki sınır bilinen ya da bilinmeyen hem kültür hem de coğrafi alanlar arasındaki değişken sınırlarla aynı zamana rastlamıştır.

Buna benzer bir hikâye de Romalı coğrafyacı Strabo'nun raporlarında görülmüştür. Böylece Afrika'nın şekli hususunda hem Arap hem de klasik kaynakların içerdiği birbirine zıt iki düşünce ortaya çıkmıştır. Eski devirlerdeki en erken Arap coğrafyacılarına göre okyanuslar dünyanın her tarafını kuşatmıştı. Bu yüzden de Atlantik ve Hint Okyanusu tek bir su kütlesi olarak kabul ediliyordu. Geleneksel Ptolemaik düşünce, Afrika'nın Çin'e bağlanan doğu limanına sahipti.

Hindistan'a seyahat eden denizcilerin pratik tecrübelerinde ve coğrafyacıların teorileri arasında görüldüğü gibi ayrımlar bulunmaktadır. Fakat gerçek ancak XV. yüzyılda Arap denizci Ahmed b. Macid'in, Hint Okyanusuna olan yolcuğu esnasında edindiği tecrübelerini ve Kızıldeniz'de olan bazı dikkate değer çalışmalarını bir sisteme bağladıktan sonra anlaşılabilir. Bu çalışmaları arasında yer alan ve 1490 senesinde kaleme alınan "*Kitâb el-Fevâ'id fî 'Usûl 'İlm el-Bahr ve'l-Kavâ'id*" (*Denizciliğin Kuralları ve İlkeleri üzerinde Kullanışlı Bilgilerin Kitabı*) adlı eserinde Afrika'yı doğudan ve batıdan dolaşmanın mümkün olduğu üzerinde durmuştur.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

İbn Macid, Mogadişu'dan Sofala'ya kadar olan Doğu Afrika'nın büyük limanlarını zikrettikten sonra şöyle söylemektedir: "Sofala'ya ulaştığınız zaman, sağınızdaki sahilden ayrılan ve solunuzda kalan Madagaskar adasını geçerseniz. Buradaki yerler karanlık bölgelerin başladığı kuzeybatı yönüne bakar.... Sonra Masa'da başlayan Magrib kıyısına gelirsiniz... Masa'yı geçtiğinizde Safi'ye gelirsiniz... İşte o zaman Tunus limanına ulaştığınızdır. Sonra Akdeniz'in girişi olan Ceuta Boğazına girersiniz." Rota, yazarların Hint Okyanusu yönlendirmesini gösteren saat yelkovanı yönünde açıklanabilir. XV. yüzyılın sonuna doğru dairenin bilinip, Afrika'yı dolaşmak için bu kıtanın doğru şekli üzerinde yeni bilgilerin edinilmeye başlanması gayet açıktır.

XV. yüzyılın başlarında vuku bulan iki olay Hint Okyanusundaki hareketliliği yeniden başlattı: Bunlardan birincisi Portekizlerin 1415 yılında Tunus sahili üzerindeki Gibraltar'ın karşısında yer alan Ceuta'yı ele geçirmesi ve Orta Asya Fatihi Timur'un 1405 yılında ölümü. Müslümanların İspanya içlerine olan ilerleyişlerinin 711 yılında durdurulduğu dönemde Ceuta, gözde limanlardan birisiydi. Buranın Portekizler tarafından ele geçirilmesi Hint deniz yoluna olan keşiflerin doruk noktasına ulaşmasını sağladı.

Ceuta'nın ele geçirilmesi olayının kronikçisi olan Azurara, ele geçirilen şehrin parlak bir resmini yaparak burasını "Tüm Akdeniz'in anahtarı" şeklinde nitelendirmiştir. Şehir, güzel evleriyle, pazarlardaki altın, gümüş ve mücevheratlarıyla ve kozmopolit nüfus yapısıyla Portekiz askerlerini şaşırtmıştı. Onlar "Etiyopya'dan, İskenderiye'den, Suriye'den, Berber memleketinden farklı kültürlere sahip insanlar görmüşlerdi. Azurara eserinde açık bir ifadeyle burada meydana gelen seferlerin birçoğunun Afrika'daki altın ticaretini kontrol altında tutmaya yönelik olduğunu belirtmiştir. Guinea sahilindeki São Jorge da Mina kalesinin yapılmasından 40 yıl sonra, önceleri %25-35 oranındaki altın Sahra'dan Kuzey Afrika pazarlarına ve Mısır Memlûklarına giderken sonraları inisiyatif değişerek bu andan itibaren altın Portekizlerin eline geçmişti.

Asya'da 1300 yıllarından sonra Timur ve ordusu, giriştikleri seferlerle İran, Irak ve Suriye'nin altını üstüne getirdi. İslam âleminin can damarını teşkil eden büyük şehirler yıkıldı ve birçok insan bu uğurda katledildi. Doğu'ya doğru, Delhi 1398 yılında yağmalandı, fakat sonraları Çin seferi ancak Timur'un ölümüyle gerçekleşemedi. Çin'den batıya kadar uzanan İpek yolu tıpkı İslam Şehirleri gibi tahrip edildi. Kendi ticaret yollarının tahrip edilmesi ve denizcilik ile ilgili keşif alternatifleri üzerindeki telaşlar ile bağlantılı olarak Çinliler 1402 senesinde dönem itibariyle yeni kurulmuş olan Malaca şehrine (şuan

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

ki Malezya), Hint Okyanusu ile Pasifik arasındaki ticaretin bir limanın tesisi ile geliştirilmesi hususunu görüşmek üzere bir elçi yolladılar. Timur'un öldüğü yıl olan 1405'de, Çin İmparatoru Ming, Amiral Zheng He kumandasındaki yedi büyük donanmayı Hint Okyanusuna gönderdi.

Çin donanmalarının tekrar tekrar Hint Okyanusunu geçtikleri zamanda Müslüman sultanlar; Malezya'da, Endonezya'da ve Filipinler'de görülmeye başladılar. Ahmet b. Macid denizcilik faaliyetleriyle ilgili muhteşem eserini yazarken batıda Avrupalılar Atlantik'e doğru seferlerini yoğunlaştırmışlardı. Denizcilik ile ilgili yeni buluşların ve keşiflerin patlak vermesi dönem itibarıyla çok etkileyiciydi. Batı, doğuya ve Hindistan'ın bölgelerine gitmeyi arzuluyordu.

Kuzeydoğu musonlarının esmeye başladığı mevsimin takribinde baharat, tekstil ve diğer eşyalar İskenderiye'ye Aden ve Cidde yoluyla ulaştırılırdı. Çoğu Venedikli olan Avrupalı tüccarlar da İskenderiye'ye olan varışlarını bu rüzgârlara göre ayarlarlardı. **BUKHARI COLLECTION OF ANTIQUE MAPS OF ARABIA**

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Soldaki: 1282 yılına ait ilk Venedik ducacı. 150 yıl içinde Venedik ducacı Ortaçağ'da çoğunlukla kullanılan ve revaç bulan paradır. **Ortadaki:** Müslüman idareciler VII. yüzyıldan beri adlarına dinar olarak bilinen altın paralar kestirmekteydiler. Bu para son Abbasi Halifesi Mu'tasım tarafından pazara girmiş olan paradır. **Sağdaki:** Bu gümüş dirhem 1241 ya da 1242 yılında Sivas'ta kesilmiştir. *BRITISH MUSEUM / HERITAGE IMAGE PARTNERSHIP (HIP) / IMAGE WORKS; BRITISH MUSEUM / HIP (2)*

Solda: Kızıldeniz'in etkili olduğu Avrupa-Hint Okyanusu ticaretinin çoğunluğu İskenderiye üzerinden akmaktadır. Konstantinapol, **sağda**, dönem itibarıyla Suriye'ye giden karayolları ve Arap Körfeziyle birlikte İpek yolunun büyük bir bölümünü de kontrolü altında tutmaktaydı. *ALEXANDRIA: CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY (DAPPER, NAUKEURIGE BESCHRIJVINGE...1668); CONSTANTINOPOLE: BUKHARI COLLECTION OF ANTIQUE MAPS OF ARABIA (SPEED)*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

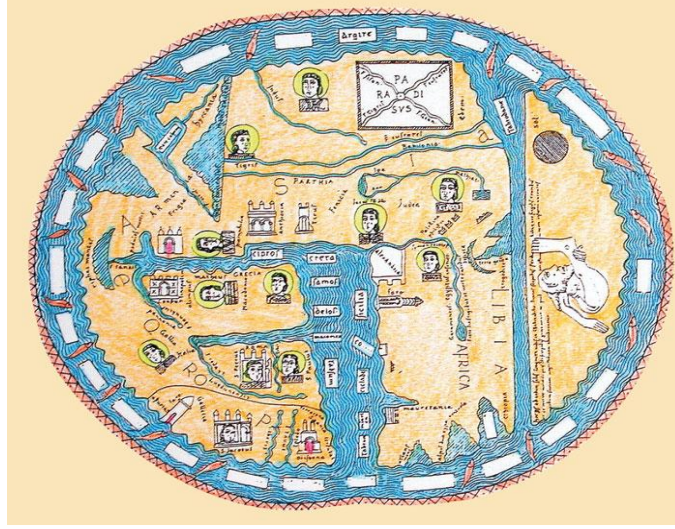
1572 yılına ait Venedik oyması olan bu ayrıntı şehrin tersanesi ile birlikte ünlü cephaneliği de göstermektedir. Dante şöyle der: “Venedik cephaneliğinde soğuk kış aylarına doğru yapışkan zift kaynar. Bir [işçi] geminin önünü çekiçle çakarken, bir diğeri geminin kıçında çalışır, kimisi kürekleri düzenler, bir diğeri kabloları kıvrır, onarırlar ve yelkenler açılır.” *BRAUN AND HOGENBERG, CIVITATES ORBIS TERRARUM, 1572 (DETAIL)*

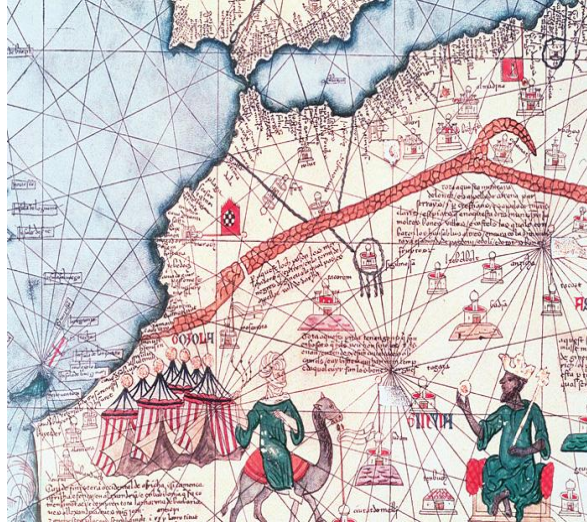
1447 yılına tarihlenen bu harita Afrika'nın doğru şeklini göstermekte olup XV. yüzyılın ortalarına doğru bu harita Avrupalı denizcilere göre hala daha belirsizdi. Haritadaki geniş deniz Kızıldeniz'dir. *BIBLIOTHEQUE DES ARTS DECORATIFS / ARCHIVES CHARMET / BRIDGEMAN ART LIBRARY*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

İçinde Güneydoğu'daki Dünya Cennetini de temsil eden resmin de bulunduğu XIII. yüzyıla ait "Beatus" haritası. Burada dünyanın dört büyük nehri olan ve Müslüman topraklarında akan Nil, Dicle, Fırat ve Ganj nehirleri de gösterilmiştir. *KAY CORCORAN / ORIAS / UNIVERSITY OF CALIFORNIA AT BERKELEY (SUAREZ: EARLY MAPPING OF SOUTHEAST ASIA, PERIPLUS, 1999)*

Mali'de kurulan büyük Mandingo Krallığı'nın sultanı olan Mansa Musa burada sağda taçlı olarak gösterilmiştir. Batı Afrika'nın altın madenlerinden çıkartılan efsanevi altınları Mansa Musa'nın adamları tuz ile takas ediyorlardı. 1375 yılında çizilen bu resim Katalan Atlasına ait bir ayrıntıdır. Dönemin haritacılarının Afrika sahillerinin bitimini ne kadar kaba bir şekilde çizdikleri görülmektedir. *ABRAHAM CRESQUES / BIBLIOTHEQUE NATIONALE / BRIDGEMAN ART LIBRARY*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*